

EUDOVÍT BAKOŠ

SLOVÁ S. KLEMENTA GOTTWALDA K INTELIGENCIÍ

Klement Gottwald, veľký tvorca našej ľudovodemokratickej vlasti, iniciátor a organizátor našej socialistickej výstavby, má vodcovskú úlohu pri vytváraní socialistickej kultúry ako organickej súčasť úsilia pracujúcich o vytvorenie socialistickej spoločnosti, rozvíjajúcej sa pod starostlivým vedením Komunistickej strany Československa. Pod múdрым vedením s. Gottwalda začala sa u nás vytvárať nerozlučná jednota, pevný sväzok robotníckej triedy, malých a stredných roľníkov a inteligencie ako základný predpoklad vybudovania socializmu. S. Gottwald, tvorivo aplikujúci v našich podmienkach učenie marxizmu-leninizmu, bohaté skúsenosti z výstavby socializmu v Sovietskom sväze, verne sa pridŕžajúc učenia s. Stalina, dal základ na vytvorenie morálno-politickej jednoty nášho pracujúceho ľudu. V úsilí robotníckej triedy a jej spojencov o socialistickej výstavbu vyzdvihol veľkú úlohu inteligencie, podčiarkol dôležité poslanie i tej starej technickej inteligencie, ktorá s ochotou dáva svoje bohaté skúsenosti mladým nástupcom, s nadšením sa zúčastňuje na socialistickej výstavbe. Túto preto treba užšie primknúť ku komunistickej strane a úplne ju získať pre jej politiku. Ďalej upevňovať a prehľbovať túto jednotu robotníckej triedy a jej spojencov, pevne spojiť do jedného mohutného prúdu ich záujmy, stmeliť ich rady do pevného spoločného pochodu k socializmu, to je jeden z veľkých odkazov s. Gottwalda, ktorý musíme čestne splniť.

Pracujúca inteligencia ako ostatný pracujúci ľud v našej vlasti vidí v s. Gottwaldovi svojho učiteľa a otca, jeho slová boli pre ňu vždy vzácnu radou a smernicou pre jej prácu. Videla, že za slovami, ktoré jej s. Gottwald adresoval, je starostlivá, hlboko ľudská, ušľachtilá osobnosť

človeka-komunistu, ktorý hlboko vážil obsah každého slova. V každom jeho slove je vyjadrený program, v každom slove je vyjadrená starostlivosť o človeka. Inteligencia, ktorá zažila na sebe kliatbu kapitalistickej biedy, nezamestnanosti a spolu s ostatnými pracujúcimi bola predmetom kapitalistického vykorisťovania a kupčenia, inteligencia, čo ostala verná ľudu, z ktorého vyšla, verne išla a pôjde za slovami s. Gottwalda a s nadšením, spolu s ostatnými pracujúcimi, dala sa do práce za uskutočnenie veľkého Gottwaldovho diela. V jasných slovách s. Gottwalda si stále hlbšie uvedomovala, že je rodnou sestrou robotníckej triedy, že jej život a šťastie je spätý so životom a šťastím robotníckej triedy.

Táto prevažná časť inteligencie vytvára na pracoviskách spolu s robotníkmi súdružské ovzdušie radostnej tvorivej práce a tak veľkým podielom zabezpečuje úspech nášho veľkého diela. V nerozlučnej jednote inteligencie s ostatnými pracujúcimi videl s. Gottwald jedinou možnosť a záruku jej pravého uplatnenia, rozvoja tvorivých schopností a šťastia a tento jej vzťah vyjadril slovami: „Práve o pomere inteligencie k ľudu a k národu platí: ak má opustiť, nezahyniem. Ak ma opustiť, zahynieš! Áno, poctivá a nadšená služba ľudu a národu! — to je jediná a najvyššia tvorivá sloboda, to je spôsob jej najväčšieho uplatnenia. Preto nech žije bratstvo pracujúceho ľudu a inteligencie!“

Aký hlboký obsah sa skrýva za týmito slovami s. Gottwalda! V kapitalistickej spoločnosti, ktorá vytvára vlčie vzťahy medzi ľuďmi, ľudskú pracovnú silu premieňa na tovar a mravne ľudí mrzačí, buržoázia stavia proti sebe pracujúci ľud a z inteligencie si vytvára nástroj na vykorisťovanie a zbedačovanie pracujúceho ľudu. Avšak v kapitalistických krízach inteligenciu práve tak ako ostatných pracujúcich vyhadzujú na dlažbu, kapitalista prestáva mať záujem o prácu inteligencie, svoj vzťah k nej meria podľa obchodných ziskov. Nie sú tak dávno tie časy prvej buržoáznej republiky, aby sme si nemohli jasne spomenúť na túto skutočnosť. Tisíce inžinierov, učiteľov, vedcov, umeleckých pracovníkov márne hľadalo možnosti uplatniť svoje odborné znalosti, rozširovalo rady nezamestnaných. S. Gottwald v posolstve československej inteligencii o vzťahu buržoázie k inteligencii hovorí:

„Veď čo dával inteligencii kapitalistický poriadok, o návrat ktorého sa naši rozvratníci a zpiatočníci usilovali? Zotročoval ju, ponižoval, robil z nej nedôstojný nástroj svojich sebeckých, prot ľudových, korisťníckych cieľov. Kapitalizmus, nech už ide o čokoľvek, o vedu, techniku, umenie, o najvznešenejšie ľudské myšlienky, vždy len — ako sa to spieva

v *Predanej neveste* — „počíta, čo mu to, počíta, čo mu to vynesie“. Kapitalizmus bol vtedy priamo nepriateľský rozvoju duchovného úsilia, pokiaľ neslúžilo jeho záujmom.“

V kapitalistickej spoločnosti inteligencia spolu s ostatnými pracujúcimi žije v ustavičnom strachu a neistote, či zajtra nestratí prácu, či neupadne do nemilosti svojho zamestnávateľa. V tomto postavení si začína čoraz lepšie uvedomovať nespravodlivosť a nesmyselnosť kapitalistického spoločenského zriadenia a jej najlepšia časť sa uvedomelo stavia po boku robotníckej triedy.

V ľudovodemokratickom štáte, budujúcom socializmus, vytvára sa jednota záujmov robotníckej triedy a jej spojencov, prehĺbuje sa ich družba a spolupráca. Vedomie spolupatričnosti k robotníckej triede zachvacuje stále väčší okruh inteligencie, ktorá stále lepšie vidí svoje poslanie v poctivej a nadšenej službe ľudu a národu. V referáte na VIII. sjazde KSČ r. 1946 s. Gottwald hovorí o novom vzťahu technickej inteligencie a robotníctva, že veľká časť technickej inteligencie „našla správny pomer k nášmu robotníctvu, k jeho závodným radám a odborovým organizáciám, podobne ako naše robotníctvo, najmä v znárodnenej časti nášho hospodárstva, našlo správny pomer k technickej inteligencii, ktorá je a ostane nerozlučiteľnou súčasťou všetkého nášho pracujúceho ľudu.“ Časť staršej inteligencie, ktorá otrocky slúžila kapitalistom, s nimi sa spriahla, ktorá nenašla správny vzťah k pracujúcemu ľudu a našej ľudovodemokratickej vlasti, je izolovaná a pretože opustila ľud, sama sa odsúdila na zánik.

Slová, ktorými sa s. Gottwald obracal na inteligenciu, otvárajú pred ňou veľké perspektívy uplatnenia a rozvoja jej práce, dávajú jej program, hlboko ju zaväzujú. Slová s. Gottwalda dávajú našej inteligencii, zbhavenej ponížujúceho postavenia služobníka kapitalizmu, vznešený program zasvätiť svoje sily a nadanie najšľachetnejšiemu cieľu, vytvoreniu spoločnosti, oslobodenej od vykorisťovania, kríz, strachu a anarchie, účinne sa zúčastňovať po boku robotníckej triedy svojou zodpovednou prácou na socialistickej výstavbe. Hlboko ju zaväzuje verne, podľa smerníc Komunistickej strany Československa, slúžiť ľudu, pomáhať mu, učiť ho, neľutovať námahy pri uskutočňovaní veľkých budovateľských úloh, ísť po stopách národných buditeľov, ktorí vždy stáli po boku ľudu. S. Gottwald otvára pred inteligenciou v našej ľudovodemokratickej vlasti takéto perspektívy:

„Preto opakujem ešte raz: v našom ľudovodemokratickom štáte, v na-

šom prechode k socializmu vôbec nejde a nepôjde o nejakú degradáciu inteligencie. Právý opak je pravda: jej úloha vzrastie, lebo nebude vydaná na milosť kapitalistickej zlovôli, ale bude spolupracovať na diele celého ľudu v prospech celku. Z toho tiež vyplýva, že ľudová demokracia sa bude starať o to, aby kádre jej inteligencie mali možnosť čo najviac a čo najlepšie uplatniť svoje schopnosti, že sa bude starať o také jej existenčné zabezpečenie, aké zodpovedá jej významu.

Spolu so všetkým naším ľudom sa tak aj pred našou inteligenciou otvárajú perspektívy veľkého rozmachu a priamo búrlivej tvorivej práce. Áno, naša ľudová demokracia, ak chce ísť čo najrýchlejšie vpred, potrebuje mnoho talentov a znalostí, mnoho nových, smelých myšlienok a vynálezov na rozvoj nášho hospodárstva, na zlepšenie našej administratívy, na rozkvet nášho školstva, vedy, umenia. Potrebujeme mnoho kádrov kvalitných odborníkov, technikov a agronomov, vedcov, pedagógov, administratívnych pracovníkov a umelcov. Problém nadprodukcie inteligencie patrí dávnej minulosti. V ľudovodemokratickom štáte, vedenom vedecky, plánovite, ničो takého nejestvuje. Nové generácie našej inteligencie sa budú s týmto termínom soznamovať už len z náučných slovníkov.“

Slová s. Gottwalda sú pre našu pracujúcu inteligenciu povzbudením, podnetom, aby skúmala svoj postoj k veci socializmu, k pracujúcemu ľudu, z ktorého v drvivej väčšine vyšla, aby sa dôsledne vyporiadala s minulosťou, keď ju buržoázia nútila slúžiť jej triednym koristníckym záujmom, aby sa úplne zbavila povýšenectva a manierov buržoáznej morálky. Slová s. Gottwalda sú programom, jasnou cestou, ktorou musí kráčať naša inteligencia, ak sa sama nechce odsúdiť na zánik. Je to cesta nerozlučného spojenia jej záujmov so záujmami pracujúceho ľudu, pevného primknutia sa k robotníckej triede a Komunistickej strane Československa, je to cesta ochotne a s nadšením dávať svoje sily a schopnosti veci socializmu. Slová s. Gottwalda nadchly drvivú časť našej pracujúcej inteligencie za nadšené plnenie úloh programu, ktorý rozvinul pred pracujúcim ľudom Československa.

*

Súdrh Gottwald, vychádzajúc zo skúseností Sovietskeho sväzu, z učenia s. Stalina, vytýčil nám ako jednu z prvoradých úloh, ktorú musíme splniť pre zabezpečenie socialistickej výstavby: je to výchova novej inteligencie, spätej s ľudom triedne a ideologicky. Starí vymierajú, hovori,

s. Gottwald, potrebujeme nových a potrebujeme ich viac. „Potrebujeme nový typ inteligencie, ktorá nemusí prekonávať minulé predsudky a ktorá tiež nemá príčiny, aby sa odrodila robotníckej triede, ale aby bola jej súčasťou.“

K tejto otázke sa s. Gottwald stále vracia a osobitne jej význam vyzdvihol na IX. sjazde KSČ. S. Gottwald hlboko veril v schopnosti a nanie robotníckej a roľníckej mládeže, ktorej kapitalistická spoločnosť zabránila dosiahnuť vyššie vzdelanie a ktorá sa môže urýchlene vyškoliť, aby zaujala dôležité miesta na všetkých úsekoch nášho života. Pod jeho starostlivosťou sa rozvinula široká sieť škôl a kurzov pre robotnícku a roľnícku mládež. Zároveň s. Gottwald upozorňuje na nevyhnutnosť triedneho výberu žiactva na školy tretieho stupňa a na vysoké školy. Jeho pričinením dostáva škola jasný výchovný program, ktorý jej ukazuje cestu, ako uskutočniť v škole výchovu nového, socialistického človeka. Školským pracovníkom kladie na srdce:

„Vedľa prehlbenia odborného školenia musíme našu novú inteligenciu v kurzoch a školách vychovávať v duchu najpokrokovejšieho svetonázoru, v duchu dialektického a historického materializmu, v duchu marxizmu-leninizmu. Nie je náhoda, že kapitalisti zatvárajú pred dialektickým a historickým materializmom a marxizmom-leninizmom siene učilišť na deväť zámkov. Vedia, že je to svetonázor novej triedy, ktorej patrí budúcnosť, triedy robotníckej. Dopustili by sme sa vážneho lajdáctva, keby sme sa nesnažili, aby sa tento pokrovový svetonázor stal názorom celej našej ľudovodemokratickej spoločnosti.“

Školskí pracovníci, ktorí v radoch budovateľov socializmu majú veľmi dôležité a čestné miesto — výchovu nového socialistického človeka — ktorých prácu vysoko vyzdvihoval s. Gottwald, že práve v rukách učiteľov je duša našej mládeže a jej vývoj, ďakujú s. Gottwaldovi za hrejivé a povzbudivé slová, za pozornú starostlivosť o ich zodpovednú prácu. Početné šiky našich učiteľov, predné šiky našej inteligencie v boji za socializmus, ktoré vyšly zo stredu pracujúceho ľudu a jemu verné do poslednej litierky splnia veľký odkaz svojho nesmrteľného učiteľa, s. Gottwalda. Nebudú futovať sily a námahu, aby vychovaly zo školskej mládeže hrdých vlastencov, nadšených budovateľov socializmu, ktorým bude vec socializmu vlastná a o ktorých sa ako o najpevnejšiu hrádzu rozbijú všetky zločinné nástrahy imperialistických vojnových podpaľáčov. Podľa jeho slov sa budú držať krásneho vzoru našich buditeľských učiteľov, „ktorí v krušných podmienkach minulosti prebúdzali s nad-

šenou obetavosťou v našej mládeži lásku k vlasti a k vzdelaniu a boli aj medzi hlavnými činiteľmi nového národného života našich dejín. To boli ľudia, ktorí správne videli vo svojom povolaní zodpovednú národnú úlohu, ktorej treba zasvätiť celý život, dušu a srdce.“

*

Pod starostlivým vedením s. Gottwalda začala sa u nás hneď po oslobodení v nových podmienkach ľudovej demokracie rozvíjať nová socialistická veda. S. Gottwald dával vedeckým pracovníkom smernice, ako sa zbaviť buržoáznych prežitkov vo vede, ktorú úpadková buržoázia zahŕňala do slepej uličky samoučelnosti, odtrhnutosti od naliehavých dôležitých otázok a výsledky vedy zneužívala proti ľudu pre svoje egoistické triedne záujmy. Vysoko vyzdvihol význam vedy pre našu socialistickú výstavbu a ako ostatnej inteligencii, aj vedeckým pracovníkom vytýčil úlohu, aby dali svoje sily do služieb ľudu, aby mu pomáhali vedeckými objavmi zdolať veľké budovateľské úlohy. Upozorňoval, že ďalší rozmach našej priemyselnej a poľnohospodárskej výroby sa môže uskutočňovať len v úzkej spolupráci s vedeckými pracovníkmi, s technickou inteligenciou a novátormi, na druhej strane však ďalší rozmach vedy že je podmienený úzkym spojením s praxou, s riešením každodenných konkrétnych úloh. S. Gottwald vyzdvihol voľnosť vedeckého bádania a slobodu experimentu ako základný predpoklad rozvoja vedeckej práce.

„Dúfam, že patrí dávno minulosti i druhá povera: ako by ľudový poriadok, ako by socializmus spútal vedu a kultúru, uniformoval ich, obmedzoval ich slobodu. I to je, pochopiteľne, hlúposť. Ľudový štát potrebuje vedu a kultúru nie chudobnejšiu a jednostrannejšiu ako doteraz, ale naopak, ešte bohatšiu, ešte košatejšiu, ešte mnohostrannejšiu ako doteraz. A ak sa má veda a kultúra takto rozvíjať, je samozrejmé, že potrebuje voľnosť bádania, slobodu experimentu, že potrebuje, povedal by som, nie sviazané ruky, ale krídla.“

Prevažná väčšina našich vedeckých pracovníkov plne pochopila slová, ktorými sa na nich obracal s. Gottwald. So dňa na deň sa jasnejšie presviedčala, aké veľké možnosti pre vedeckú prácu im dáva ľudovodemokratický štát, že výsledky ich namáhavej a statočnej práce sa obracajú v prospech ľudu, že nie sú zneužívané ako v kapitalizme na zločinné zámery hŕstky vykorisťovateľov, ktorí sa na všetko dívajú okuliarmi zisku a pre zisk neštítia sa najväčších zločinov, používajú vedu pre prípravu agresívnej vojny a pustošenia.

Naši vedeckí pracovníci na každom kroku cítia, ako ich komunistická strana a vláda zahrnuje starostlivosťou a pozornosťou, stavia ich do prvých radov budovateľov socializmu, pracujúci ľud si ich ctí a váži ako opravdivých spojencov a spolubojovníkov za uskutočnenie socializmu.

Múdre slová s. Gottwalda pomáhajú našim vedeckým pracovníkom vytvárať vedu socialistickú, nerozlučne spätú so záujmami pracujúceho ľudu, kráčať v jednom šiku s ostatnými budovateľmi socializmu. Jeho slová sú im smernicou, programom a povzbudením, aby sa ešte užšie priklkli k robotníckej triede, ešte s väčším nadšením pustili do splňania úloh, ktoré vytyčuje strana a vláda. Tak pre technickú inteligenciu, ako aj pre vedeckých pracovníkov dáva s. Gottwald jasnú smernicu pre ďalší rozmach a prehĺbenie ich práce, ukazuje im veľké perspektívy uplatnenia vedeckých pracovníkov a rozvoja vedeckej práce v socializme. V liste k začatiu činnosti Československej akadémie vied s. Gottwald píše:

„Je to socializmus, je to socialistický poriadok, ktorý sa jedine pevne a dôsledne opiera o vedu, ktorý je s ňou životne spätý a ktorého rozmach znamená preto i rozmach vedy. Sovietsky sväz, sovietska veda, výstavba socializmu a komunizmu v SSSR sú toho skvelým dokladom. Teda nie menej vedy, ale viac vedy a hlbšej vedy — to je želanie, potreba a požiadavka nášho ľudovodemokratického zriadenia.

Nejde nám, pravda, aby som tak povedal, o všelijakú vedu. Úlohou skutočnej vedy je, ako to zdôrazňuje J. V. Stalin vo svojej geniálnej práci *Ekonomické problémy socializmu v SSSR*, poznávať objektívne zákony v prírode a spoločnosti a študovať ich, aby sme opierajúc sa o ne mohli ich využiť v záujme spoločnosti. Teda nie veda pre vedu, nie veda, vznášajúca sa nad zemou, ale veda spätá so životom a potrebami spoločnosti, veda, pomáhajúca nám ovládnuť prírodu a otvárajúca nové obzory nášmu hospodárstvu a kultúre — to je naše želanie, naša potreba, naša požiadavka.“

Súdrh Gottwald nás učil úprimnej láske k Sovietskemu sväzu, nášmu najlepšiemu priateľovi. Ustavične nám pripomínal, aby sme sa na každom úseku svojej práce učili od sovietskych ľudí, ich bohaté skúsenosti tvorivo aplikovali v našom hospodárskom a kultúrnom živote. To je jediná cesta, ktorá nám zabezpečuje úspechy v našom socialistickom budovaní. O ochote sovietskych ľudí pomáhať nám, pripomína s. Gottwald, sme sa neraz presvedčili na vlastnej koži: „Oceň túto dobrú vôľu našich sovietskych priateľov — hovorí v svojom novoročnom prejave r. 1952 —

poznať a uznať, že každý z nás sa môže mnohému od nich učiť — to je vecou všetkých pracovníkov v priemysle a poľnohospodárstve a najmä vecou našej mladej i starej technickej inteligencie.“

Tieto slová možno plne aplikovať aj na vedeckú inteligenciu. Sovietska veda, vytvorená v podmienkach socialistického spoločenského zriadenia, prehlbujúca a zdokonaľujúca sa v podmienkach prechodu ku komunizmu, je žiarivým vzorom a príkladom pre našich vedeckých pracovníkov. Rozhodujúci význam hlbokého osvojovania výtvarných sovietskej vedy a ich tvorivého aplikovania zdôraznil s. Gottwald slovami: „Československá veda a celá naša kultúra má pred sebou veľkú úlohu osvojiť si výsledky najpokročilejšej vedy na svete, sovietskej vedy a pracovať v úzkom súručenstve s ňou k ďalšiemu pokroku ľudského ducha. Bez toho nie je mysliteľný rozvoj našej vedy, bez toho nemôže naša veda splniť požiadavky, ktoré na ňu kladie budovanie socializmu v našej vlasti.“

Pred inteligenciou, pred vedeckými pracovníkmi stojí veľká úloha: dôsledne uskutočňovať smernice, ktoré nám vytýčil s. Gottwald, plniť tak jeho veľký odkaz a ešte účinnejšie sa zúčastňovať na socialistickej výstavbe našej vlasti. Hlboko ľudský profil najväčšieho syna nášho pracujúceho ľudu, ktorý celý svoj život zasvätil najšľachetnejšiemu cieľu, víťazstvu veci robotníckej triedy, ktorý múdro viedol všetky úseky našej socialistickej výstavby, všade radil a pomáhal, nadchýna a povzbudzuje pracovníkov na celom kultúrnom úseku, aby podľa smerníc prehlbili a zlepšili svoju prácu, aby ako stále zdôrazňoval s. Gottwald, hlboko študovali marxizmus-leninizmus a dôsledne sa ním riadili vo svojej práci, aby sa úzko primkli k našim najlepším priateľom, k sovietskym technickým a vedeckým pracovníkom a prenášaním ich skúseností pomáhali plniť všetky naliehavé úlohy. A najmä, ako to zdôraznil s. Gottwald pri otvorení Múzea V. I. Lenina v Prahe, „je potrebné milovať svoj ľud a veriť v jeho tvorivé sily — ako Lenin a Stalin. Bez tejto lásky k pracujúcim masám a bez dôvery v ich nezmerné sily a schopnosti nemožno vybudovať socializmus.“

To je prameň sily, nadšenia a odhodlanosti, ktorý nikdy nevyschne, ktorý vždy dá silu, nadšenie a odhodlanosť ísť stále dopredu, dosahovať nové a nové úspechy.

Naša inteligencia bude hlboko študovať nesmrteľné dielo svojho učiteľa a otca, s. Klementa Gottwalda, bude sa dôsledne spravovať jeho radami a čestnou, oddanou prácou si zaslúži dôveru komunistickej strany, čestný názov nerozlučného spojenca robotníckej triedy.